

**СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКОННОСТІ І ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ**

Особовий склад органів внутрішніх справ не є якимось відірваним від суспільства замкненим світом, тому негативні явища, що мають місце серед частини населення, властиві також і деяким працівникам міліції. Зокрема такі, як пияцтво, неетичність поведінки й грубість, незаконний пошук способів виживання й пристойного існування, зловживання. У середовищі співробітників органів внутрішніх справ також поширюється західна масова культура з властивими їй елементами жорстокості, насильства, пропагандою всездозволеності, задоволення потреб за будь-яку ціну, що має вплив на поведінку й свідомість окремих працівників [1. с. 218].

Останнім часом керівництвом МВС посилена робота щодо виконання постанов уряду держави, наказів МВС України та інших відомчих нормативних актів, спрямованих на зміцнення законності, запобігання злочинам, правопорушенням та надзвичайним подіям серед особового складу. Були вжиті заходи щодо виявлення та очищення органів внутрішніх справ від співробітників, які порушили закон, зловживали владою або службовим становищем, «відзначились» негідною поведінкою та вчинками, скомпрометували звання працівника міліції. З ініціативи міліцейських колективів та рішенням керівництва за негативними мотивами в 1998 р. з органів внутрішніх справ МВС України було звільнено 5273 чол. Відповідно. з УМВСУ в Харківській області за той же період звільнено 266 співробітників (в 1997 р. всього – 359, з них начальницького складу – 92, рядових – 267).

Проведена кропітка робота деякою мірою сприяла тому, що кількість працівників, які вчинили злочини та правопорушення, в цілому по МВС зменшилась, як і кількість засуджених працівників. Серед особового складу УМВС України в Харківській області число працівників, що скоїли злочини та правопорушення в 1998 р., у порівнянні з 1997 р. зменшилося (з 206 – у 1997р. до 175 – у 1998р.).

Безумовно, ці показники свідчать про те, що керівництвом УМВСУ в Харківській області приділяється певна увага до поліпшення

стану дисципліни серед особового складу, але задовольнятися досягнутим ще зарано. Тому керівництвом управління було прийнято розпорядження №7 від 30.12.97 р., в якому йдеться про додаткові заходи щодо зміцнення дисципліни та законності серед особового складу, виконання вказівки МВС України від 18.12.97 р. №7527/кв. Окрім цього, заступником начальника УМВС України в Харківській області, начальником управління по роботі з особовим складом для керівників органів та підрозділів надіслано ряд службових записок, в яких йдеться про незадовільний стан службової дисципліни, відсутність індивідуально-виховної роботи з співробітниками, зарахованими до «групи ризику», а також про порушення вимог ст.18 Закону України «Про міліцію» щодо заборони працівникам займатися будь-якими видами підприємницької діяльності.

Незважаючи на певне поліпшення дисципліни в МВС і зокрема в УМВС України в Харківській області, загального якісного покращення у наведенні порядку в органах внутрішніх справ все ще не відбулося. Про це свідчить надходження до міністерства практично щоденних повідомлень про надзвичайні події, грубі порушення законності, а також скоєння особовим складом тяжких злочинів.

Так, за 12 місяців 1998 р. до міністерства надійшло 1942 повідомлення про злочини та інші надзвичайні події, пов'язані з особовим складом органів та підрозділів внутрішніх справ. Органами прокуратури у 1998 р. порушено 533 кримінальні справи щодо 547 працівників, з яких 103 – заарештовано. Найбільше повідомлень про порушення кримінальних справ надійшло з Головного управління МВС України в Криму – 52, з УМВС України в Одеській області – 37, Черкаській – 28. У 1998 р. судами за скоєння різних злочинів засуджено 356 колишніх працівників.

Працівниками міліції органів та підрозділів МВС України в 1998 р. у 14 випадках неправомірно застосовувалась вогнепальна зброя, при цьому загинуло 6 і поранено 7 громадян. Більшість керівників поставились безвідповідально до організації роботи, пов'язаної з очищенням органів внутрішніх справ від працівників, які не відповідають кваліфікаційним вимогам, безвідповідально ставляться до виконання службових обов'язків, систематично порушують дисципліну і законність та чинять інші протиправні дії, що дискредитують органи внутрішніх справ.

Хотілося б звернути увагу на стан дисципліни серед особового складу УМВС України в Харківській області. В 1998 р. стан службової дисципліни характеризується наступними показниками. Поранено на службі 7 співробітників, з них 2 – не у зв'язку з охороною громадського порядку. Загибло на службі 7 чол., з них 4 – під час охорони громадського порядку.

Співробітниками у 21 випадку застосовувалась табельна зброя, в усіх випадках – правомірно.

В 1998 р. зареєстровано надзвичайних подій – 70 (в 1997 р. – 102). До прокуратури надіслано 40 матеріалів службових розслідувань (1997 р. – 96). Щодо 21 співробітника порушено 13 кримінальних справ, засуджено за 1998 р. 10 колишніх співробітників. Мають місце також і інші види порушень дисципліни.

Згідно з рішенням колегії УМВС України в Харківській області від 09.10.96 р. за керування транспортними засобами у нетверезому стані з органів внутрішніх справ у 1998р. звільнено 29 співробітників, 15 - попереджено про неповну службову відповідність, багатьох притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

Подібний перелік можна було б продовжувати, але і названого до-сить, щоб усвідомити, що стан дисципліни серед особового складу УМВС України в Харківській області залишається складним і вкрай незадовільним. Тому керівництво управління вважає, що вжиті організаційно-практичні заходи щодо поліпшення стану законності та дисципліни серед особового складу є недостатніми і звертає увагу керівників усіх ланок на необхідність покращення цього напрямку роботи.

Зрозуміло, що стан законності та дисципліни серед особового складу органів внутрішніх справ значною мірою пов'язаний з соціальною напругою в суспільстві. Усвідомлення значення соціальних потреб і запитів у життєдіяльності органів внутрішніх справ дозволяє більш глибоко вивчити сутність та зміст сучасної соціальної політики в правоохоронній системі. Її не можна розглядати відокремлено від процесів, що протікають у державі й суспільстві.

Проблема поєднання стабільності, цілісності й розвитку економічних реформ, створення нових державних інститутів та реформування старих є однією з найскладніших і довгострокових проблем у державі.

. Соціальна напруженість і конфлікти, кризові явища, які мають місце майже в усіх сферах суспільного життя, не обминають і систему органів внутрішніх справ, яким доводиться або брати участь у розв'язанні таких соціальних проблем, або безпосередньо відчувати на собі їх вплив (забезпечення правопорядку під час масових виступів населення, затримка зарплати самим працівникам органів внутрішніх справ, відсутність продовольчих пайків, незабезпеченість теплом службових приміщень та власного житла тощо). Вплив цих процесів на стан службової дисципліни та ефективності професійної діяльності в органах внутрішніх справ останнім часом ретельно досліджується науковцями з метою поліпшення умов праці і життя працівників правоохоронної сфери [1, 3, 4].

Соціальна напруженість зростає в міру того, як суспільство, держава та їх органи не справляються з питаннями, що виникають, коли нагромаджуються нерозв'язані соціальні проблеми, серед яких переважають матеріальні. У результаті це призводить до ланцюгового виникнення нових проблем, які провокують порушення законності та дисципліни серед особового складу органів внутрішніх справ.

Тому ще раз хочеться наголосити на тому, що законність та дисципліна нерозривно пов'язані з соціальними негараздами в суспільстві. Але складне соціальне становище в Україні ні в якому разі не зменшує особисту відповідальність керівництва органів внутрішніх справ усіх ланок за виконання на належному рівні вимог законності та службової дисципліни. В умовах різкого скорочення реальних можливостей працевлаштування як в державному, так і в приватному секторі, служба в органах внутрішніх справ вважається престижною завдяки її державній значущості і відповідній гарантованості оплати праці та соціального захисту. Особливо гостро це питання постає при значному скороченні штатної чисельності органів внутрішніх справ. За цих умов в першу чергу необхідно звільнитися від співробітників, котрі порушують законність та дисципліну. Тому завдяки скороченню штатів одночасно можна підвищити стан дисципліни та значно покращити ставлення до служби серед самих працівників, які повинні зрозуміти, що служба в МВС України є престижною і відповідальною.

Зі свого боку керівництву органів внутрішніх справ України усіх рівнів також треба усвідомлювати необхідність додержання належної

дисципліни та законності, і при цьому орієнтуватись не тільки на засоби дисциплінарного впливу, а й знати, розуміти та вживати заходів до задоволення потреб своїх підлеглих.

Надійшла до редколегії 19.01.99

Д.О. Кобзін

ДИСЦИПЛІНА В ОВС. ВЗАЄМОДІЯ ПРАВОВИХ ТА СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ

Соціальні зміни останніх років обумовили безпрецедентні за своїми масштабами зміни суспільної свідомості як в Україні, так й на всьому пострадянському просторі. Старі цінності та норми не є більше ясними вказівками належної поведінки, а деякі з них втратили свою значущість взагалі. Наслідком цього стала криза суспільних інститутів, моральності, різке зростання правового нігілізму, що дозволяє розглядати поведінку людей в світлі поняття «аномії». Соціальні інститути зазнали певної дезінтеграції, а в діяльності органів внутрішніх справ це відбилося у першу чергу на стані дисципліни та законності. Зростає значущість проблем, що пов'язані із службовою дисципліною та професійною правомірною поведінкою, виникає необхідність прийняття ефективних рішень на теоретичному рівні та в практичній повсякденній діяльності правоохоронних органів. Це є частиною правового регулювання суспільних відносин.

Аналізуючи особливості дисципліни в органах внутрішніх справ, необхідно зауважити, що кожний міліціонер є державним службовцем, і своїм правовим станом він суттєво відрізняється від службовців інших установ та організацій. Ця відмінність детермінує особливості дисципліни та дисциплінарну відповідальність. Особливості правового стану є наслідком специфіки трудової діяльності, яка зосереджена на охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю, що не є можливим без суворої дисципліни, системи підкорення, виконання наказів. Специфіка й у тому, що міліціонер є носієм державно-владних повноважень, володіє правом пред'являти громадянам вимоги, обов'язкові для виконання; має повноваження застосовувати заходи державного примушення; працівники ОВС та їх сім'ї користуються певними пільгами; Статут